

Doporučený postup k nakládání s výživným u dětí v ústavní péči

Právní úprava institutu výživného na dítě v ústavní či ochranné výchově je obsažena v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Výživné je soukromým právem dítěte a jeho rozsah je dán možnostmi, schopnostmi a majetkovými poměry rodičů.¹ Vyživovací povinnost je upravena v ustanovení § 910, výživné na děti v ústavní či ochranné výchově je pak dále upraveno v § 971 v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

V případech, kdy rozhodl soud o umístění dítěte do ústavní nebo ochranné výchovy, ukládá § 975 občanského zákoníku soudu povinnost upravit také rozsah vyživovací povinnosti rodičů. Zákon tedy stanoví povinnost soudu poté, co rozhodl o umístění dítěte do ústavní výchovy, aby rozhodl i o výši výživného na toto dítě. To musí nastat i v případě, kdy již existuje rozsudek o vyživovací povinnosti k dítěti, jelikož umístění dítěte do ústavní výchovy je podstatnou změnou poměrů, na kterou musí soud reagovat změnou rozhodnutí o výši výživného a stanovením způsobu úhrady.

Soud určí, že rodiče mají povinnost hradit na dítě výživné k rukám zařízení, kde je realizována ústavní výchova, přičemž zařízení by s penězi správně nakládat nemělo. Zařízení nemá (a nemůže) spravovat jmění dítěte, a to s jedinou zatím existující výjimkou, kterou je přídavek na dítě podle § 19 odst. 3 zákona č. 117/1995 Sb., o SSP (*je-li nezletilé nezaopatřené dítě v plném přímém zaopatření - § 7 odst. 4 věta druhá - ústavu pro péči o děti nebo mládež, vyplácí se přídavek na dítě tomuto ústavu*), pro což ovšem platí i zákonná povinnost podle § 59 odst. 3 zákona o SSP: *osoby a ústav (zařízení) uvedené v odstavci 1 písm. a) až d) a zvláštní příjemce jsou povinni dávku použít ve prospěch oprávněné osoby*. Ředitel zařízení spravuje věci a hotovost převzatou do úschovy podle § 23 odst. 1 písm. g) zák. č. 109/2002 Sb.

Pokud rodiče nevykonávají přímou rodičovskou odpovědnost, měl by být soudem určen opatrovník dítěte, konkrétně opatrovník pro správu jmění. K jeho rukám by mělo být hrazeno výživné, kdy tento opatrovník by pak **s penězi dítěte nakládal s péčí řádného hospodáře (a tedy peníze využíval pro potřeby dítěte a v jeho zájmu).**

Pokud již je dítě umístěno a opatrovníka pro správu jmění nemá, mělo dojít ve spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, popřípadě i přímo se soudem, k nápravě a k následnému

¹ Péče o jmění dítěte je obecně uvedena v § 896, musí se tak činit s péčí řádného hospodáře a v případě porušení této povinnosti jsou rodiče odpovědní společně a nerozdílně svému dítěti za způsobenou škodu. V případě, že by rodiče nemohli, ať už z faktického či právního důvodu, spravovat jmění dítěte, je potřeba, aby soud jmenoval osobu, která bude mít právo a povinnost pečovat o jmění dítěte (typicky poručník).

jmenování opatrovníka pro správu majetku (včetně výživného) dle § 948 a násl. občanského zákoníku. Výživné by tedy mělo být hrazeno tomuto opatrovníkovi, který s ním dále nakládá. Pokud je výživné placeno směrem k ústavu, je nutné peníze **evidovat odděleně od jiných peněz** a primárně situaci řešit s OSPOD, aby byl podán návrh na určení opatrovníka.

Co se pak týká toho, jak s výživným má být nakládáno, lze se odkázat na § 29 zákona č. 109/2002 Sb., který se zabývá příjmy dítěte. Ač lze za určitých podmínek využít tento příjem – výživné na úhradu příspěvku na úhradu péče, zařízení o tomto nemůže rozhodovat samo, ale měl by dané řešit právě opatrovník. **Pokud není ustanoven, zařízení by mělo postupovat s opatrností.** Využívání **výživného dle přání dítěte** je možné, ale je nutné zohledňovat např. zda jde o staršího nezletilého, např. od 14 let a zda s využitím peněz dohodnutým způsobem souhlasí, resp. to i sám nezletilý navrhuje.

Pokud je jmenován opatrovník, lze doporučit s ním řešit i zajištění samotného účtu dítěte.

Kdo může být opatrovníkem v těchto případech? Vycházet lze z toho, že § 1 odst. 2 písm. b) zákona č. 359/1999 Sb. říká: *Sociálně-právní ochranou dětí se rozumí zejména ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění.* Přitom platí podle obč. zák. (§ 943), že *soud jmenuje dítěti opatrovníka, ... je-li toho v zájmu dítěte zapotřebí z jiného důvodu,* přitom se podle § 944 obč. zák. postupuje přiměřeně jako u poručenství, takže platí, že (§ 931 odst. 1) *není-li to v rozporu se zájmy dítěte, jmenuje soud opatrovníkem toho, koho naznačili rodiče, ledaže tato osoba opatrovnictví odmítne. Jinak soud jmenuje opatrovníkem některou z osob příbuzných nebo blízkých dítěti nebo jeho rodině, ledaže rodič takovou osobu výslovně vyloučil. Není-li takové osoby, jmenuje soud opatrovníkem jiného vhodného člověka,* přičemž podle § 930 odst. 3 obč. zák. *soud neprodleně ... zjišťuje, zda tu je vhodný člověk, který by mohl opatrovnictví vykonávat. Nepodaří-li se takovou osobu najít, jmenuje soud do funkce opatrovníka orgán sociálně-právní ochrany dětí.* **Pokud tedy opatrovníkem nelze jmenovat toho, koho navrhli rodiče, nebo příbuzného či jinou dítěti blízkou osobu resp. vůbec nějakého jiného vhodného člověka, jmenuje se opatrovníkem OSPOD.**